

Rakvere Gümnaasium

ROELA KOOL WRANGELL'I NIME EDASIKANDJA 2001-2006

Kodu-uurimistöö

Koostaja: Gerli Essi (10B. klass)

Juhendaja: Maret Tralla

Roela 2007

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. AASTA 2001.....	4
1.1. Koduloopäev „Roela mõisa mets ja park“	4
1.2. Roela 760	5
2. AASTA 2002.....	7
2.1. Projekt Roela park	7
2.2. Roela Uusmõis 100	7
2.3. Mõisakooli mälestustahvli avamine.....	9
3. AASTA 2003.....	11
3.1. Seinapilt „Roela mõis“ avamine	11
3.2. Põllutööriistade muuseumi avamine	11
4. AASTA 2004.....	14
4.1. Roela looduse õpperada „Tunne oma kodupaika“	14
4.2. Muuseumi nimetahvli avamine 26. mail 2004.....	15
5. AASTA 2005.....	17
5.1. Side põlvkondade vahel	17
6. AASTA 2006.....	19
6.1. Roela kool tähistab kuulsa meresõitja sünnipäeva	19
6.2. Ajaloopäevad Roela 765	20
KOKKUVÕTE	22
KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS	23
LISA 1. Oos Roela kultuuripildis XX sajandil.....	25
LISA 2. Wrangell ja Roela	27
LISA 3. Mittetulundusühingud Roelas 1999-2005.....	30

SISSEJUHATUS

Oma kodu-uurimistöö „Roela kool Wrangell'i nime edasikandja 2001-2006“ valisin kahel põhjusel. Esiteks, et 29. detsembril 2006. aastal möödus F. von Wrangelli sünnist 210 aastat. Teiseks, et kirjutada oma venna, Karl Essi, 2001. a. koostatud kodu-uurimistööle „Nii see nimi tuli...“ järg.

Venna tööst saame teada väga paljudest Roela õpilaste-õpetajate ettevõtmistest F. von Wrangelli elutee ja tema mõisa ajaloo uurimisel ning tutvustamisel. Loeme sellest, milliseid koduloopäevi ja ekskursioone on korraldatud, mida näeb ette kooli arengukava, kuidas sündisid ja mis ajast kaunistavad kooli fuajeed F. von Wrangelli puitportree ning mereteemaline seinapilt. Kogu seda suurt ja päris kindlasti kooliperet liitnud tööd kroonis Vinni vallavolikogu otsus 14. detsembril 1999. aastast, millega koolile omistati Ferdinand von Wrangelli nimi. (1.1.1.)

Minu töö eesmärgiks on teada saada, kas Roela koolipere on pärast nime saamist loorberitele puhkama jäänud, või viib edasi Wrangelli nime ja millised tegevusi ning üritusi on läbi viidud. Selle töö koostamisega püüan aidata kaasa endise kodukooli ajaloo jäädvustamisele.

Töö koostamisel on kasutatud koolis leiduvaid käsikirjalisi materjale, perioodikat, lisaks veel koostaja oma muljeid kooliüritustelt.

Töö on jaotatud kuueks peatükiks, mis omakorda jagunevad alalõikudeks. Iga peatükk hõlmab ühe aasta jooksul toimunud tegevused.

Selle töö valmimiseks andsid oma osa mitmed Roela inimesed. Tänu neile, see töö valmiski.

1. AASTA 2001

1.1. Koduloopäev „Roela mõisa mets ja park“

25. mail 2001. a. toimus Roela Põhikoolis koduloopäev teemal „Roela mõisa mets ja park“.

Koduloopäeva avas kooli direktor Andy Tilk ja andis sõna Toivo Meikarile, kes rääkis teemal „Roela mõisa mets ja park“. Ta tõdes, et Roela mõisametsade ajaloo võib esile tuua neli pöördelist momenti.

Esimeseks tähtsaks võib pidada 18. saj. lõpuaastaid, täpsemalt aastat 1793, mil mõis läks Carl Gustav von Tolli majandada. Siit alates tõusis metsades raiete osatähtsus ja puidu kohapeal töötlemine. Pöörati ka mõningat tähelepanu metsamaadele endile. Võeti tööle metsnikud. Metsamajandamist hakkas juhtima Fr. Reinhardt. Edaspidi suurenes puidu müük, seega haarati mõisad ja metsad rahalistesse suhetesse. Põhiline tulu saadi juba puidumüügist.

Teiseks selliseks piiriks kujunes aasta 1840, mil Roela mõisa edasine ajalugu jäi ligi 80 aastaks seotuks Wrangellite perekonnaga. Hakati astuma samme tegeliku metsamajanduse organiseerimiseks. Toimuva kavandajaks oli admiral Ferdinand von Wrangell, kel jäi selleks vähe aega ning kavandatu realiseerimine jäigi pooleli. Objektiivseid eeldusi metsamajanduse reformimiseks Roelas sel ajal ei olnudki. Oli ilmne, et midagi tuli muuta senises majandamisviisis.

Järgnevas pöördepunktiks saigi 1895. aasta ja see oli kõige vahetumalt seotud Ferdinand Wilhelm Alexander von Wrangelli nimega, kes asjatundjana metsanduseski määras edasise arengu põhisuunad. Tegelikult saamegi alles nüüd rääkida reeglipärase metsamajanduse organiseerimisest. Samas jäi aga raiete ulatus Roelas üllatuslikult tagasihoidlikuks, piirdudes suures osas sanitaar- ja hooldusraietega, millele siis vajadusel järgnes metsakultuur. (3.1., 69-71)

Wrangellite praktilist meelt näitab seegi, et Roelas ei kasutatud kultuuritöödel võõrpuid. Vähesel määral kasutati lehist, kuid seda segus kohalike okaspuudega. Taoline kohalike puuliikide kasutamine lööb välja ka Roela mõisa pargi kujundamisel. Sellele vaatamata kuulub Roela park kujunduslikus ja dendroloogilises mõttes tänapäeval Virumaal omataoliste hulgas mõneti huvitavaks.

Neljandaks oluliseks pöördeks Roela metsade ja metsamajanduse ajaloo oli 1920. a. riigistamine ja siin riigimetskonna loomine, mis tõi Roela metsade majandamisse täiesti uue korra.

Seejärel esines meesansambel kahe lauluga. Pärast seda sai sõna Heldur Sander, kes rääkis Roela mõisa pargist. Roela mõis on rajatud Vettaerokae küla asemele. Mõisa on esimest korda nimetatud Rogelli nime all 1453. a. Mõisast loodesse jääb nn. tüüpiline pargiala (osaliselt piiratud kiviaiaga) suhteliselt ühtlase ja tiheda ruudukujulise puistuga. See regulaarse planeeringuga puistu, mis võidi rajada 1898. a., on kujundatud nelja põhja-lõunasuunalise ja ühe lääne-ida suunalise korrapärase allée abil erineva suurusega riskülikuks. Seega on siin tegemist nn. prantsuse stiilis pargiga, kus alleede vahele jäävad osad ei pruukinud olla algselt hõlmatud laushaljastusega. Alleede koosseisus esineb tänapäeval valdavalt harilik vaher. Idaosas läheb puistu üle suhteliselt lagedaks jõeeärseks alaks. Mõisast läänepoolne osa on osaliselt rajatud kunstlikule ahangule, mida piirab põhjast ilmselt algse päritoluga elupuudest hekk. Siin kasvavad mitmed põlised puud. Mõisa lääneküljel paikneb ka väike ja tagasihoidlik

viljapuuad. Mõisahoonet tagune ja idapoolne osa on samuti suhteliselt lage. Mõisahoonet esine on lage ala, mille keskosas paikneb tiik. Võib arvata, et algselt oli see osa samuti suhteliselt tagasihoidlikult kujundatud ja taimestatud, sest väravast sisse sõites pidi avanema vaade mõisale. (3.1., 75-76)

Kui ettekanded said kuulatud, asuti tegema kokkuvõtteid joonistuste ja luuletuste võistlusest. Võitjaid autasustati. Esitati ka omaloomingulisi luuletusi, kanti tublimaid aarastatusse, autasustati olümpiaadidel hästi esinejaid ja tehti teatavaks aasta õpetaja.

Vahepeal esinesid jälle meesansambli lauljad, ning seejärel viidi ka lillekorv Wrangellite matmispaika.

Lõpuks mindi õppekäigule (loodushuvilised, õpetajad) parki Toivo Meikari ja Heldur Sanderi juhendamisel.

Päeva lõpetas vestlusring külalistele ja õpetajatele. (1.1.3.)



25.05.2001. Lillekorvi viimine Wrangell'i hauale.
Karl Essi ja Rita Ehasalu. (4.3.)

1.2. Roela 760

Roela on vanimaks inimasustusega kohaks Viru-Jaagupi kihelkonnas, mille tõestuseks on linnamägi 6.-7. sajandist ja Roela kiviakme 8.-9. saj.

Roela küla kohta on esimesed kirjalikud andmed 1241. aastast „Taani Hindamisraamatus“. Seal on juttu Roela ja Vettaerokae külast. Nende külade jälgi võib leida mõlemal pool Roela-Mõdriku vallseljakut. On teada, et Vettaerokae kohale ehitati Roela mõis ning sellega seoses küla likvideeriti. Mõisa on esimest korda mainitud Rogelli nime all 1453. aastal. 1840. a. ostis Roela mõisa kuulus meresõitja ja maadeuuriija admiral Ferdinand von Wrangell.

Roela on läbi elanud kõik suuremad ajalooündmused – pärisorjuse kaotamise (1816), 1905. a. revolutsiooni. Eriti tormakad olevat olnud noored. Mindi isegi mõisa vara kallale. Suured pahandused tulid mõisale rendi maksmata jätmise pärast, mille katteks võttis parun lambad. Külamehed, koos politseiga, tõid küll lambad tagasi, kuid selle eest peksti talupoegi ning vangistatud mehed viidi Rakverre. Kuue kuu pärast said nad koju tagasi.

Kannatusi tõid ja ohvreid nõudsid nii I maailmasõda, kui ka 1918. a. sündmused. 1920. a. maareform jättis parunile alles vaid mõisa südame. Seda et Roela piirkonna külad hakkavad taas elujõulisemaks saama, näitab seegi asjaolu, et rida külasid, mis vahepeal meie maaasulate kinnistust maha kanti ja naaberküladega ühendati, said oma eluõiguse tagasi 1998. a. algul. (1.1.4.)

Täna maal elav inimene teab, kui raske on midagi luua, ehitada. Aga Roela elab. Meil on elujõulised talunikud, kauplused, rahvamaja ja kool.

Roela oma toredate männitukkadega jätab mulje suvituskohast. Roelaga on seotud palju muistendeid: Puusepa järvest, Kõrtsikoplist, Kondiliivaaugust, Katlaaugust ja Taevateest. Jalgsimatkaja saab siit unustamatu elamuse.

3.-7. detsembrini 2001. toimus ajaloonädal „Minu koduküla Roela – 760 aastat“.

3. detsembril avasime joonistus-, luuletus-, käsitöö-, tööõpetuse- ja fotonäituse, 4. detsembril vanavara näituse. 6. detsembril toimus ajalootund Rakvere muuseumis, kus tutvustati Virumaa muinasaega, vaadati ekspositsioone, lahendati praktilisi ülesandeid. 7. detsembril toimus rahvamajas ajaloonädala pidulik lõpetamine. Alguses oli ettekanne Roela ajaloost, seejärel lugesid õpilased legende Roelast (Puusepa järv, Kõrtsikoppel, Kondiliivaaug, Rahaauk, Taevatee, Ristiväravamägi).



03.12.2001. Vanavara näitus. (4.3.)

Autasustati parimaid õpilasi. Luuletuse võitjad olid Margus ja Mari-Liis Roots, Kanni Saar, Taavi Altermann, Ethel Jõe, Anna-Stiina Kaljusalu. Tööõpetuses võitsid Margus Roots, Maicel Järv, Allan Lass. Käsitöös Getter Taurafeldt, Anni Sihver, Pille Mänd. Joonistustes Kaidi Urban, Martin Tiitson, Anu Grünfeldt, Anna-Stiina Kaljusalu, Karl Kongi, Kätlin Kärsti. Vanavara kogumises olid tublid Liina Pilt, Agnes ja Argo Uueni, Timo Alavere, Gerli ja Karl Essi, Raido Kirss, Hendrik Mikk, Timo Jaanson, Silver Kaev. Viktoriini võitis 8. klass 9. ja 5. klassi ees. (2.4.)



Ajaloonädala käsitöönäitus 2001. a. dets. (4.3.)

2. AASTA 2002

2.1. Projekt Roela park

2002. a. mai viimasel nädalal võis Roela kool teatada, et nemad on rohelist energiat toetavale projektile antud raha ära kulutanud. Toetus kulus Wrangelli pargi korrastamiseks. Luua puukoolist osteti 40 vahtraistikut ja leiti neile uus kodu Wrangelli parki. Kõik istikud on juured alla võtnud ja kenasti lehte läinud. Istutajad panid istikutele toetuseks väikesed puupulgad, millele kirjutasid ka oma nime. Need on alles siiani. (1.1.5.)

Kogu energiamajanduse seos ja seotus Rohelise Energia projektiga on natukene keerulisem. Projekt sündis ja töötali taastuenergia müügist saadud raha abil.

Roelast vaid mõnekümne kilomeetri kauguselt algav Valgejõgi kogub Joaveskile jõudes nii palju jõudu, et jaksab turbiinid liikuma panna ja elektrit toota. Taastuenergia müügirahast eraldab Eesti Energia ühe osa Eestimaa Looduse Fondile. Roela kool sai oma projektile raha sellest fondist, sest taotlus oli vormistatud ülimalt korrektselt: oli tehtud tugevalt kodutööd, otsides kaasfinantseerijaid ning lisades sellekohased garantiikirjad.

Rohelise mõtteviisi energia idee saaks ju tublisti kosuda, kui vaid Eestimaa loodus ise kaasa aitaks.

Joaveski hüdroelektrijaama omanik Heiki Laiverik ütleb nii: „Kuigi meil on mitu tootmisrežiimi, on nii, et kui ikka vihma ei tule ja jões vett ei jagu, ega siis saa elektrit kah.“ (2.1.)



2002. a. aprill. Laste istutatud vahtrad on lehte läinud. (4.4.)

2.2. Roela Uusmõis 100

Ferdinand von Wrangelli surmaaastapäeva tähistamine 24. mail 2002. a. algusega kell 9.00.

Aktus toimus fuajees:

Aktuse avas direktor. Seejärel laulis mudilaskoor laulud „Õnn“ ja „Kui tuju on mõnus“. Pikema ettekandega esines Endel Hirvlaane (endine õppejõud Tartu Ülikoolist), kes rääkis Wrangelli abikaasast.



Karl Essi, 8. klass; Uusmõis 100. 2002. a. (4.1.)

Seejärel tehti kokkuvõtte joonistustest ja autasustati parimaid. Võitjad nooremas osas olid:

1. Timo Alavere (4. kl)
2. Grete Taurafeldt (3. kl)
3. Karl Kongi (3. kl)

Parimad vanemas osas olid:

1. Karl Essi (8. kl)
2. Lilian Kaasik (7. kl)
3. Ronald Kulmar (8. kl)

Eripreemia Merly Allika (5. kl)

Uusmõisa omanik Peter Krienitz valis välja Alvar Järv'e töö, sest autor oli erilist tähelepanu pühendanud korstnatele. (1.1.6.)



Uusmõis 100. Alvar Järv, 4. klass. 2002. a. (4.1.)

Järgnevalt tehti kokkuvõtte luulevõistlusest „Uusmõis 100“. Võitjad nooremas osas olid:

1. Laura Sikk (2. kl)
2. Jalmar Aru (4. kl)
3. Valdo Einberg (4. kl)

Parimad vanemas osas olid:

1. Karl Essi (8. kl)
2. Jarmo Kaljuvee (9. kl)

Peter Krienitz valis välja Valdo Einbergi luuletuse, sest Valdo luges oma töö peast.

Seejärel esines ansambel lauluga „Ema“ ja tantsuga esinesid Gaidy Alavere ja Allan Lass. Siis oli kätte jõudnud aeg kanda parimate nimed auraamatusse.

Parimad kodu-uurijad ja ajaloolased Hendrik Mikk, Sille Leetsi ja Maarja-Liisa Kaljuvee viisid lillekorvi Viru-Jaagupi kalmistule, perekond Wrangelli hauaplatsile. Teele asusid nad Agnes Uueni süntesaatoripala saatel.



Autasustatakse Valdo Einbergi. 2002. a. mai. (4.3.)



Lillekorvi Wrangell'i hauale viivad Hendrik Vanari, Sille Leetsi (vasakul) ja Marja-Liisa Kaljuvee. 2002. a. (4.3.)

2.3. Mõisakooli mälestustahvli avamine

Plaat avati 31. mail 2002. a. ja katte eemaldasid sponsorid ning direktor Andy Tilk.

Ettekande mõisakooli ajaloost tegi ajalooõpetaja Maret Tralla.

1875-1876. a. oli Roelas kaks kooli; valla- ja mõisakool. Õpilasi oli 202, neist 90 poissi ja 112 tüdrukut. Mõisakool oli 4-klassiline umbes 40 õpilase ja kahe klassiruumiga.

1908. a. ehitas mõis vana põlenud koolimaja asemele uue, kus õppisid mõisateenijate- ja tööliste lapsed. Seal oli õpetajaks Jüri Hansar („Hansari kool“). (1.1.7.)

Hansari proua Julie oli ämmaemand. Hansari lapsed olid: Herbert, Paul, Ärki, Evald, Leo, Arti ja Amanda. Oli oma pere orkester: Hansar mängis viiulit, proua mängis klaverit, lapsed olid väga musikaalsed ja mängisid erinevaid pille. Hansar juhatas laulukoori. Koor käis mitmetel laulupidudel. Jüri Hansar oli väga range ja korranõudja.

Jüri Hansar ehitas endale maja koolimaja kõrvale (ehitajaks oli Nurm, Henno isa). Praegu kuulub see maja dr. Nurgale. Maja käis õnnistamas kirikuõpetaja Hoffmann. Avapeol oli ainult laulukoor, keda ta nimetas oma ainukeseks sõbraks. Maja avati, kui Hansar sai 60 aastaseks. Ta kinkis kõigile koori liikmetele oma pildi. (1.1.2.)

1924. a. ehitati valla koolile uus järk otsa. Endine mõisakool ühendati vallakooliga. 1935. aastal lahkus õp. Hansar Roelast. Ta läks Rakveresse. 1939. a. suri õp. Hansar, tema matustel käisid kooriliikmed ja laulsid.



Jüri Hansar 1928. a. oma 60. sünnipäeval. (4.5.)



Jüri Hansari laulukoor 1928. a. (4.5.)



Mõisakooli mälestustahvli katte eemaldamine 2002. a. (4.4.)

3. AASTA 2003

3.1. Seinapilt „Roela mõis“ avamine

10. jaanuaril 2003. a. möödus 206 aastat Ferdinand von Wrangelli sünnist. Sellele tähtpäevale oligi pühendatud seinapilt, mis avati 2003. a. 17. veebruaril. Katte eemaldasid direktor Andy Tilk, vallavanem Toomas Väinaste ja Roela Uusmõisa omanik Peter Krienitz.



Katte eemaldavad vasakult Toomas Väinaste, Peter Krienitz ja Andi Tilk
2003. a. (4.3.)

Seejärel luges luuletuse Gaidy Alavere ja laulsid laulu kodust Timo Alavere ja Kerli Valgepea.

Sõna tänuks oli ajalooõpetajal Maret Trallal.

Ta jutustas, millist mõistvat suhtumist ja abi koges ta selle pildi idee elluviimisel. Toetajaid oli palju. Alus ja värvid saadi tänu MTÜ Roela Rahva Majale ja Reet Alaverele. Vajalikud liistud andsid OÜ Auto Rasivere ja Anne Väinaste. Plaadid pani seina ja pinna valmistas ette õp. Enn Roos. Fotograaf oli Asser Tralla, kelle tehtud pilti kasutati. Rein Tralla käe all valmis see 7 m² pilt koolimaja ühele pimedamale seinale.

Ürituse lõpetas Dorise laul ja sellele järgnev vestlusring. (1.1.8.)

3.2. Põllutööriistade muuseumi avamine

Roela vanas katlamajas 30. mail 2003. a. avatud põllutööriistade muuseum õpetab lastele ajalugu ja tuletab taatidele noorust meelde.



Põllutööriistade muuseumi avamisel 30.05.2003. Vallavanem Toomas Väinaste õnnitleb muuseumi eestvedajat Maret Trallat. (4.3.)

Muuseum sündis kohaliku kooli ja külameeste ühise ettevõtmisena. Sponsorite ja aitajate nimekiri sisaldas peaaegu kõiki kohapealseid ettevõtjaid ja ka Vinni valla ametnikke. Ent toetust tuli kaugemaltki: katlamaja näiteks lubjati valgeks Rakke lubjatehase abil. Kõige suuremat tänu väärivad aga need kohalikud inimesed, kes muuseumile oma põllutööriistad tõid. Keegi neist ei nõudnud raha. Annetajad olid:

1. Vello Ambos – ader, ratasader, vedru;
2. Uno Kaja – vanker, hobuseriistad;
3. Tõnu Esko – puust äke, rehireha, kultivaator;
4. Maiu Essi – ader, kartuliader;
5. Ants Eigi – ader, äke;
6. Mikk Alavere – kartuliader;
7. Aino Sekk – regi;
8. Rein Eerik –kultivaator, turbalõikamisriistad, palgiveo kelk;
9. Rein Tralla – tuulamismasin;
10. Ülle Allika – looreha;
11. Heiner Moor – tubakalõikamismasin;
12. Edgar Eller – kahe hobuse niidumasin;
13. Allar Põldma, Jarmo Jürgenson, Rein Mänd – niidumasin;
14. Toomas Moor – ratasader;
15. Aare Mänd oma perega – hoburakendusriistad, ader. (1.1.9.)

Nüüd võib õppealajuhataja Maret Tralla ajalootunnid näiteks eksponaatide juures korraldada.

Roela vanas katlamajas avatud hobupõllutööriistade näituse avamisel oli peale koolilaste tulnud palju vanemaid inimesi. Lindi lõikamisel osalesid nii talulapsed Janeli Nirgi, Kaivo Jürgenson ja Marit Uigru, kui ka praegu hobustega põldu harivad Vello Ambos ja Uno Kaja.

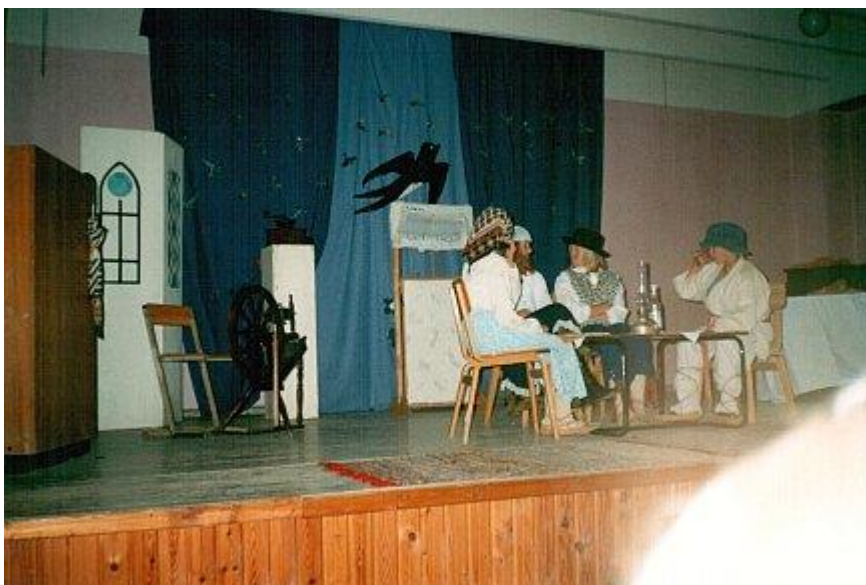
Roela kooli lapsed polnud varem näinud, kuidas töötab puust tuulamismasin, mida vändaga ringi aeti.

Põllutööriistu tutvustas kohalolijatele Vello Ambos. „Kõike saab teha, kui riistad on olemas,“ arvas ta ise.

Muuseumi eestvedaja Maret Tralla rääkis, et kõik aegunäinud põllutööriistad tehakse korda tööõpetuse tundides.

Väljas ootas kaariku ette rakendatud tori hobuga kohalik turismitalunik Mati Org, et näidata, kuidas hobust ette rakendada. Kaarikuga tehti ka lõbusõitu. (2.3.)

Üritus jätkus meesansambli lauluga ja O. Lutsu näidendiga „Kapsapea“.



Etendus „Kapsapea“ 30.05.2003. (4.3.)

Seejärel pakuti koolisööklas lõunat ja mindi ajalooklassi vestlusringi.

Raamatutarkus jääb alati vaid osaks meie elus, siis on veel miski, mis on enamat, kui õpitud teadmine, see on elukogemus, mis on edasi antud põlvest põlve. Meile on antud kõrvad, et teist inimest kuulda, silmad, et teist inimest näha, suu, et teisele inimesele ennast mõistetavaks teha.



Mati Org hobusega 2003. a. (4.3.)

4. AASTA 2004

4.1. Roela looduse õpperada „Tunne oma kodupaika“

3. juunil 2004 avati õpperada lindi läbilõikamisega. Lint oli punutud võililledest. Linti hoidsid Maicel Järv (üks osalejatest ajakirja Eesti Loodus viktoriinil) ja Indrek Limbak (suur loodusehuviline). Lindi lõikasid läbi direktor Ilmo Jaanimägi ja metsanduse spetsialist Tõnis Taal.



Looduse õpperada „Tunne oma kodupaika“ avamine 03.06.2004. (4.4.)

Miks oli vaja Roelasse õpperada?

Roela kohta teame, et see on vanimaks inimasustusega kohaks Viru-Jaagupi kihelkonnas. Roela kivikalme 8.-9. sajandist. Esimesed kirjalikud andmed on aga 1241. a. „Taani Hindamisraamatus“. Reljeefi peamiseks liigestajateks on mandrijää servmoodustised, vallseljakud. Mõdriku-Roela maastikukaitseala on Eesti üks pikemaid ja kitsamaid kaitsealasid. Antud maa-ala on arvatud NATURA 2000 nimekirja.

Roelasse oli vaja õpperada, teavitamaks üldsusele eelpool loetletud loodusobjekti olemasolust. Leidsime, et selline rada mitte ei riku kaitsealast vallseljakut, vaid aitab kaasa selle säilimisele. Leiti, et see on paik, mille abil looduse elu ja arengu lugu inimestele lähemale tuua.

Tähistatud ja hästi ettevalmistatud õpperajal saab inimene looduses viibida ja seda tundma õppida. Rajamärgistus edastab inimestele selge sõnumi: siin oled sa oodatud külaline. Õpperada aitab kujundada keskkonnateadlikkust, kasvatada keskkonnahoidlikku tarbijat.

Õpperaja rajamisel oli ka palju abilisi, keda kõiki tänati. Koos käidi ka õpperada osaliselt läbi ja lõpetati vestlusringiga. (1.1.10.)



Taevamäest allatulek aastal 2004. (4.4.)

4.2. Muuseumi nimetahvli avamine 26. mail 2004

Aasta tagasi avati põllutööriistade muuseum. Nüüd on valmis saanud nimesilt ja me avame selle. Katte eemaldasid 9. kl. õpilased Tauri Ehasalu ja Taivo Naarits (nemad harivad juba nüüd põldu). Abilisteks olid 1. kl. õpilased Teele Jürgenson ja Mairi Uigru, nende isad on talunikud.



Põllutööriistade muuseumi nimetahvli avamine 26.05.2004. (4.3.)

Pärast sisenemist ruumi, asuti kokkuvõtete tegemise juurde. Kõigepealt tänati abilisid. Tänu Vinni vallale ja vallavanem Toomas Väinastele saadi muuseumi hoonele uus katus.

Abiliste loetelu oli pikk:

1. Roela Soojus (A. Vallistu);
2. OÜ Rasivere (A. Väinaste);
3. Roela osavald (A. Murumägi);
4. Roela Rahva Maja (R. Alavere ja meesansambel);
5. Tööõpetuse tundides õp. Roosi juhendamisel värviti tööriistad;
6. Aitähh öeldi ka Toomas Moorile, Uno Kajale, Ants Proosaseltsile, Jüri Pajupuule ja kõikidele õpetajatele ning direktorile.

Samas märgiti tunnustavalt ära ka Marja-Liisa Kaljuveed ja Anne Sihverit, kes osalesid 2003/2004. õ.-a. Eesti Vabariigi Presidendi auhindadele toimunud õpilaste ajalooalaste uurimistööde võistlusel teemal „Muutuv Eesti 20. saj.“. Nende töö „Läbi raskuste“ sai II vooru ja pälvis raamatupremia. (1.1.11.)

Lauluga esinesid mehed – endised ja praegused talunikud.

Teises tunnis demonstreeriti tuulamist, abilisteks olid talunikud Ants Proosaselts ja Jüri Pajupuu. Odrad annetas Toomas Moor.

Kolmanda tunni ajal toimus ajaloo kabinetis vestlusing külalistele ja õpetajatele.



Nii tuulutati vanasti vilja. 26.05.2004. (4.4.)

5. AASTA 2005

5.1. Side põlvkondade vahel

23. aprillil 2005. a. toimus Roela kooli ja Roela lasteaia põlvkondade kokkutuleku pidulik aktus, mille päevakava oli järgmine.

1. Aktuse pidulik avamine.
2. Lippude sissetoomine (EV ja koolilipp).
3. Hümn.
4. Sellest päevast on Roela koolil oma lipp, mille statuudi luges ette õp. Liia Sikk, mis olgu siin ära toodud.

Sümboliseerigu see lipp Roela kooli kõigi endiste, praeguste ja tulevaste õpilaste ühtsust.

Olgu iga õpilase ja õpetaja tegevus osakene meie lipu sammastest, mis tähistavad õppetööd, huvitegevust ja kodukoha hoidmist ning kolmnurksed purjed kujutavad edasiminekut.

Saatku see lipp meie kooliperet kõikidel rõõmsatel ja kurbadel hetkedel.

Olgu see lipp tunnistajaks nii esimese õpilaspileti ja aabitsa saamise rõõmu, kui ka lõputunnistuse kätteandmise pidulikkuse juures.

Kaunistagu lipp kõiki koolile tähtsaid sündmusi.

Kandku meie lippu parimatest parimad. (1.1.15.)

Seejärel esitas kooli ansambel laulu „Proloog epiloog“. Päevakohase sõnavõtuga esinesid lasteaiajuhataja pr. Kärt Põllu ja kooli direktor hr. Ilmo Jaanimägi. Peale seda esinesid lasteaialapsed. Meenetega peeti meeles tublimaid. Siis esinesid vallavanem Toomas Väinaste ja Peeter Põllu. Sõna võtsid vallavolikogu esimees Vello Tafenau ja vilistlane Milvi Uuetalu. Laulu „Kooli valss“ esitas kooli ansambel. Sellega oli aktus lõppenud, millele järgnes bankett ja pidu Roela Rahva Majas. (1.1.12.)



Õpetajad, lasteaiajuhatajad ja külalised juubelipidustusel 2005.



Roela Põhikool aastal 2004.

6. AASTA 2006

6.1. Roela kool tähistab kuulsa meresõitja sünnipäeva

Roela kool, mis kannab kuulsa meresõitja Ferdinand von Wrangelli nime, tähistas 27. mail 2006. a., nimekangelase 210. sünniaastapäeva väikese teaduskonverentsiga.

Sissejuhatuses ütles Ferdinand von Wrangelli neljanda põlve järeltulija Peter Krienitz, vaadates saalitäit rahvast Roela Põhikooli saalis: „Suurepärane, et keegi, kes pärineb kaugest minevikust, suudab tänapäeval nii palju inimesi kokku tuua.“

Ferdinand von Wrangell on sündinud Pihkvas. Elu aktiivsemad aastad veetis ta Tsaari-Venemaa tollases pealinnas Peterburis ja isegi nii kauges paigas, nagu on Alaska. Roela mõisa asus Wrangell elama alles oma elu viimastel aastatel, kuid pidas just Roelat alati oma päris koduks.

Roela Põhikooli 7. klassi õpilane Laura Sikk tutvustas kuulsa maadeuurija lapsepõlve. Nagu uurimuses rõhutati, polnud Wrangelli noorusaastad sugugi muretud – oma mõlemad vanemad kaotas ta juba lapseas. (1.1.13.)

Tartu Ülikooli endine õppejõud Milvi Hirvlaane rõhutas, et Wrangell teostas ennast tänu oma sihikindlusele, mitte soodsatele asjaoludele. Nõukogude ajal oli Wrangelli nimi põlu all juba tema nimekaimu kindral Peter von Wrangelli tõttu, kes oli üks valgekaartlaste juhte Venemaa kodusõjas. Hirvlaane jutustas ka ilmeka fakti Wrangelli lapsepõlvest. Nagu pajatab perekonnakroonika, oskas väike Ferdinand kolme-nelja aastaselt hoidjate käest plehku panna ja end mõisalähedasse metsa nii ära peita, et teda lausa hüsteeriliselt taga otsiti. Kui väike Ferdinand lõpuks üles leiti ja temaga riieldi, et kus ta kogu selle pika aja oli, vastanud poisipõnn enesestmõistetavalt – maailmas.

Oma esiisast kui perekonnapeast ja abikaasast jutustas Peter Krienitz, kes rõhutas, et Wrangelli kirjades oma lastele oli palju soojust ning armastust. Samuti pidas Krienitz märkimisväärseks Wrangelli soovi, et ta poeg saaks hariduse Tartu Ülikoolis, mitte Peterburi tollaegsetes nimekamateks peetud akadeemiates.

Kiltsi Põhikooli direktor Lembit Keerus arutles teemal, kas Tsaari-Venemaa poolt korraldatud maadeavastusreisid olid rohkem uurimuslikud või kolonialistlikud. Keerus vastas ise: „Olen veendunud, et nii Krusensterni, kui ka Wrangelli puhul oli taganttõukajaks pigem teadmis-janu. Soov õppida tundma senitundmatut.“ (2.2.)

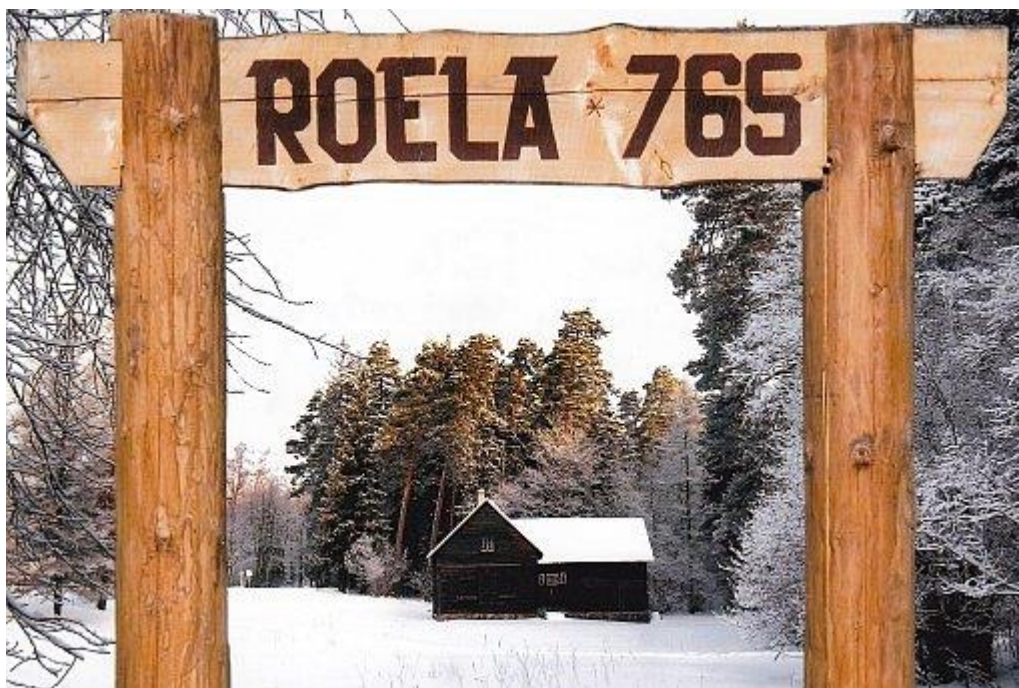
Ferdinand von Wrangelli sünnipäev tõi Roelasse õpilaste delegatsiooni Rõuge koolist Võrumaalt.

Kõige kaugem tervitus saabus Alaskalt: Wrangelli nimelise linna meer Valery McCandless soovis, et Ferdinand von Wrangelli sünnipäeva tähistamine igati õnnestuks ning avaldas kahetsust, et ei saa sellest isiklikult osa võtta.

Wrangelli nime kannavad – mäemassiiv, saar, looduskaitseala, laht, linn.

6.2. Ajaloopäevad Roela 765

28. septembrist kuni 11. oktoobrini 2006. a. toimusid Roela koolis ajaloopäevad „Minu koduküla Roela 765 aastat“.



Reklaamtahvel 2006. (4.2.)

Eeltöö hakkas juba I õppeveerandi alguses, kui 4. ja 5. klassi õpilased tutvusid esivanemate töö- ja majariistadega. Joonistustunnis valmisid pildid sellest, kuidas vanasti tööd tehti. 1.-2. ja 6.-9. klassi õpilased joonistasid rahvakunstile pühendatud pilte, tuues esile esivanemate hea maitse ja arenenud ilumeele. 3. klassi õpilased pühendasid oma tööd tänasele Roelale. Emakeeletundides kirjutati luuletusi, legende ja jutukesi oma kodukülast. Klassijuhataja-tundides õpiti selgeks Roela kohta käiv materjal, mis on kirja pandud valla kogumikes „Kus kungas, seal küla“, „Kus küla, seal kodu“ ja „Me elame veel“. (1.1.14.)

Põllutööriistade muuseum ja ajalookabineti muuseuminurk täienesid vanavara osas. Õpilased ja nende vanemad otsisid oma kodu lakad ja aidaalused läbi ning töid kooli pesupali, puust äkke, koodi, looga valmistamise riista, margapuu, kraasid, haspli, tsetveriku jne.

28. septembril toimus ajalootund Rakvere muuseumis, kus tutvustati etnograafia fondi ja näitust „Rakvere vaim ja võim“. 3. oktoobril avasime Tõnis Nurga fotonäituse „Ajast aega“. See on pildinäitus majadest, mida enam olemas pole ning kohtadest, mis praeguseks on tundmatuseni muutunud. 4. oktoobril panime stendile parimad kirjatööd. 5. oktoobril toimus viktoriin Roela 765. 6. oktoobril panime välja ilusad joonistused. 9. oktoobril avasime käsitöönäituse „Side põlvkondade vahel“. Töid toodi kümnest perest, neist osa esindamas nelja põlvkonna näpuosavust ja 10. oktoobril külastasid kõik klassid põllutööriistade muuseumi ja ajalooklassi vanavarakambrit.

11. oktoobril toimus õpilaskonverents „Roela 765“. Konverentsil tutvustati järgmisi kodu-uurimistöid: „Oos Roela kultuuripildis XX sajandil“ [LISA 1] – töö autor on Kaja Jaanson, töö valmis 2005. a. Ettekandja oli Keit Annus; „Wrangell ja Roela“ [LISA 2] – töö autor on Karl

Essi ning töö kandsid ette Anu Sihver ja Mari-Liis Kaljos; „Mittetulundusühingud Roelas 1999-2005“ [LISA 3], töö autor Laura Sikk oli ka ettekandja. Virumaa Muuseumist O. Kirss ja K. Visnapuu esinesid ettekandega „Kunda jõgi ja Roela lähiümbrus“. Konverentsi teisel poolel saadeti pidulikult kolme põlvkoma delegatsioon Viru-Jaagupi surnuaeda, et viia lillekorvid Ferdinand von Wrangelli (210 aastat sünnist) ja Jüri Hansari (Roela mõisakooli- ja koorijuht, Roela koor saab 105 aastaseks) kalmule. Delegatsiooni kuulusid Endla Neelokse – vanema põlvkonna koorilaulja, Peeter Põllu – noorema põlvkonna koorilaulja, Kersti Naarits – noor kehalise kasvatusõpetaja, kelle õpilased esinesid edukalt Vinni valla spordipäeval, Indrek Maidra – kes saavutas kolm esikohta spordipäeval ja Mati Hunt – kes saavutas ühe teise koha ning kaks kolmandat kohta spordipäeval. Lõpuks autasustati parimaid õpilasi. Kirjatööde võitjad olid: Marion Paberit, Anett Kongi, Kārolain Hunt, Elina Vaarmets, Kristo Mullamaa, Karina Sokk, Laura Murdjõe, Mairi Uigru, Teele Jürgenson, Mihkel Eigi, Liina Pilt, Mati Hunt, Indrek Maidra, Katrina Kārdi, Ethel Jõe, Keit Annus, Anu Sihver, Valdo Einberg, Laura Sikk, Hannes Kaasik, Kaivo Jürgenson; joonistustes – Anett Kongi, Risto Soima, Janeli Nirgi, Geitto Raudsalu, Ehti Annus, Sander Jagnitš, Laura Mit, Teele Jürgenson, Mati Hunt, Keit Annus, Timo Alavere, Anu Sihver; kompositsiooni osas – Janeli Nirgi, Mairi Uigru, Geitti Raudsalu, Hälis Kern, Kairi Alavere, Katrina Kārdi, Klaarika Valgepea, Ethel Jõe; käsitöös – Liina Pilt, Ethel Jõe, Mairi Uigru, Sirli Kormik, Merge Mullamaa, Elbe Allingu, Klaarika Valgepea, Laura Sikk, Mari-Liis Kaljos, Anu Sihver; fotovõistlusel – Germo Ehasalu. Vanavara annetasi: Erich Vanari, Mall Vanari, Helena Vanari, Velli Vahi, Liina Pilt, Karl Kongi, Indrek Limbak. Viktoriini võitja vanemas osas 9. klass 8. klassi ees ja nooremas grupis tuli võitjaks 7. klass 6. klassi ees. Tänu avaldati õpilastele, õpetajatele, lapsevanematele, külaelanikele ning ka Balti-Ameerika Partnerlusprogrammile. (2.5.)

KOKKUVÕTE

Käesolevas töös püüdsin anda ülevaate sellest, mida on Roela koolipere teinud Wrangelli nime edasikandajana 2001-2006. aastal. Selle kuue aasta jooksul on toimunud palju üritusi. Sain teada ajaloonädalatest, mis olid pühendatud Roela esmamainimise 760 ja 765 aastale, kus läbi ainetevaheliste seoste õpiti tundma Roela ajalugu, joonistati ja luuletati kodukohast, võrreldi vanaaegset ja praegust elu fotonäitusel, tunti huvi nelja põlvkonna näpuosavusest näitusel „Side põlvkondade vahel“.

Huvitavad ja sisukad olid ajaloo- ja teaduskonverentsid. Viimane oli pühendatud F. von Wrangelli 210. sünniaastapäevale, kus esinesid Peter Krienitz, F. von Wrangelli neljanda põlve järeltulija, Tartu Ülikooli endine õppejõud Milvi Hirvlaane, Lembit Keerus Kilti Põhikoolist.

Ajalookonverentsil esitati järgmised kokkuvõtted Roela kooli õpilaste kodu-uurimistöödest: „Oos Roela kultuuripildis XX sajandil“, „Wrangell ja Roela“ ja „Mittetulundusühingud Roelas aastatel 1999-2005“. Huvitava lähenemisnurga alt sukeldus ajaloosügavikku Odette Kirss, kes rändas piki Kunda jõge.

Tore oli tõdeda, et Roela sai juurde kaks õppevara. Esimene on põllutööriistade muuseum, mis sündis kohaliku kooli ja külameeste ühise ettevõtmisena. Nüüd võivad õpetajad tunde näitlike eksponaatide juures korraldada. Teine õppevara on looduse õpperada „Tunne oma kodukohta“, mis aitab kujundada keskkonnateadlikkust ja kasvatada keskkonnahoidlikku tarbijat ning lahti mõtestada looduskeskkonna ja inimkultuuri seoseid.

Rohelist energiat toetavale projektile antud raha kulutas Roela kool Wrangelli pargi korrastamiseks. Osteti 40 vahtraistikut ja istutati parki. See on üks silmaga näha ja käega katsuda asi, mis aitab rohelist mõtteviisi kasvatada.

Tööd koostades sain teada, kuidas sündis ja mis ajast kaunistab koolimaja fuažeed seinapilt „Roela mõis“ ning mis on „Hansari kool“.

Kodu-uurimusliku töö „Roela kool Wrangell'i nime edasikandja 2001-2006“ omab praktilist väärtust, sest seda saab kasutada kodupaiga koduloo tutvustamisel õppetundides ja klassi-välises tegevuses.

Huvitav oli tööd koostada teadmise, et nähtud vaev ja aeg, mis oli seotud materjali kogumisega, ei ole osutunud kasutuks, et olen suutnud säilitada tulevastele põlvedele küllaltki huvipakkuva materjali tegevustest, mis on läbi viidud seoses Roela ja Wrangelliga.

Täie veendumusega võin öelda, et Roela koolipere viib edasi Wrangelli nime. On suurepärane, et keegi, kes pärineb kaugest minevikust, suudab tänapäeval palju inimesi tegutsema panna.

KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS

1. Kirjalikud allikad

1.1. Käsikirjad

- 1.1.1. Essi, Karl. Nii see nimi tuli...: Kodu-uurimistöö / Juhend. M. Tralla. Roela 2001. Lk. 2, 41. Käsikiri Roela Põhikoolis.
- 1.1.2. Uuetalu, Milvi. Kirjalikud mälestused. 2002. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.3. Ürituse kava. Koduloopäev „Roela mõisa mets ja park“. 2001. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.4. Ürituse kava. Roela 760. 2001. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.5. Ürituse kava. Projekt Roela park. 2002. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.6. Ürituse kava. Roela Uusmõis 100. 2002. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.7. Ürituse kava. Mõisakooli mälestustahvli avamine. 2002. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.8. Ürituse kava. Seinapilt „Roela mõis“ avamine. 2003. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.9. Ürituse kava. Põllutööriistade muuseumi avamine. 2003. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.10. Ürituse kava. Roela looduse õpperada „Tunne oma kodupaika“. 2004. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.11. Ürituse kava. Muuseumi nimetahvli avamine 26. mail 2004. 2004. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.12. Ürituse kava. Side põlvkondade vahel. 2005. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.13. Ürituse kava. Roela kool tähistab kuulsa meresõitja sünnipäeva. 2006. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.14. Ürituse kava. Ajaloopäevad Roela 765. 2006. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 1.1.15. Roela kooli kroonikaraamat. 2005. Lk 17. Säilitatud Roela Põhikoolis.

2. Perioodilised väljaanded

- 2.1. Einberg, Indrek Silver. Valgejõe jaks kosutab Lääne-Virumaal Roelas Wrangelli parki // Virumaa Teataja. 2002. 1. juuni.
- 2.2. Ervald, Andri. Roela kool tähistas kuulsa meresõitja sünnipäeva // Virumaa Teataja. 2006. 27. mai.
- 2.3. Kuht, Eevi. Roela põllumuuseum sündis katlamajas // Virumaa Teataja. 2003. 4. juuni.
- 2.4. Tralla, Maret. Ajaloopäevad Roela Põhikoolis // Koduvalla sõnumid. 2001. 12. detsember.
- 2.5. Tralla, Maret. Ajaloopäevad Roela Põhikoolis // Kodukandileht. 2006. november.

3. Kirjandus

- 3.1. Admiral parun Ferdinand von Wrangell 1796-1870 200. sünniaastapäeva sümposiumi ettekanded 3.2 Tartu. 1997, lk 69-71, 75-76.

4. Fotod

- 4.1. Krienitz, Peteri tööd. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 4.2. Nurk, Tõnise tööd. Säilitatud Roela Põhikoolis.

- 4.3. Tilk, Andy tööd. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 4.4. Tralla, Asseri tööd. Säilitatud Roela Põhikoolis.
- 4.5. Tundmata fotograafide tööd. Säilitatud Roela Põhikoolis

Oos Roela kultuuripildis XX sajandil

Kaja Jaanson koostas 2005. a. töö „Oos Roela kultuuripildis XX sajandil“. Sellest tööst tegi kokkuvõtte Keit Annus.

Roela alevik koos piirnevate küladega asub Pandivere kõrgustiku idaserval. Piir Alutagusega kulgeb mööda Rasivere-Aravuse joont, mis ongi piirkonna idapiiriks. Pandivere kõrgustiku iseloomulikumateks mandrijää servmoodustiteks on radiaalsete ooside ahelikud.

Oos on vallseljak, mandrijää sulamisvee setteist koosnev vallikujuline pikk kitsas pinnavorm. Oos on geoloogiline liustikutekkeline pinnavorm ja samas ka eluta loodusmälestis jääajast. Oosid on tekkinud mandrijää avalõhedes ja tunnelites voolanud jõgede setetest. Kui jääseinad setete ümber ära sulasid, vajusid setted raskusjõu tulemusena allapoole ning kujunesid järskude nõlvadega seljakud. Seega oli oosi hari kunagi jääõhedes lookleva jõe põhi. Paarikümne meetri laiused oosid võivad maastikke oluliselt mitmekesistada. Üks neist ahelikest Mõdriku-Roela vallseljak ilmestab kogu piirkonna maastikku. Vallseljaku huvitavam osa jääbki Roelasse. Siin on tihedalt kõrvuti ja järjestikku järsuservalised kuni 25 kraadise kaldega ja kuni 17 m kõrgused oosid. Mõdriku-Roela vallseljak on tervikuna maastikukaitseala.

Roela oosidel kasvab sürjamännik.

Millised on antud männimetsa väärtused? Tähtsad võtmetunnused on jalal kuivanud puud, puutüükad ja kuivanud oksad vanade mändide võras; tormi poolt pikali heidetud jämedad puud ja lamapuud.

Maastikulistest võtmetunnustest tulevad esile nn järsakunõlvadega metsad oma mitmekesise mikrokliimaga. Suurima väärtusega on aukudega, piludega ja seest õõnsad puud, mida võivad asustada puudel kasvavad haruldaseksjäänud seened. Rähnid on rajanud palju õõnsusi, mida asustavad põlimetsade asukad: suluspesitsejad linnud ja hiljem nahkhiired.

Parim vääriselupaiga liigirikkuse hoidmise viis on majandamisest hoidumine, st puistu kooslusi lubatakse areneda looduslikul viisil, inimese sekkumiseta.

Tavalistes tulundusmetsades napib surnud puidust, sest inimene viib tarbepuidu metsakooslusest ära, neist elatuvad elustiku liigid jäävad elupaigast ilma, satuvad punasesse raamatusse, kuni surevad hoopis välja.

Vanades metsades elavate seene-, taime- ja loomaliikide hävimise vältimiseks annavad oma osa üle seitsme tuhande vääriselupaiga Eestis kogupindalaga üle 19 tuhande hektari, sh ka Triigi metskonna puistu pindalaga 31,7 ha Roela oosil.

Keset asulat asuv männik on inimestele avatud ja kergesti juurdepääsetav. Korras tuleb hoida juba välja kujunenud suusa- ja matkarajad, kelgutamise nõlvad ja vaated.

Vääriselupaiga võtmetunnuseid säilitades tuleb tormimurdu koristada vaid suusaradadelt, mujal kujuneb rada lamapuust mööda või ehitatakse sild üle puu. Pidevalt tuleb koristada

vähese keskkonnateadlikkusega inimeste poolt mahajäetud prahti. Radadele tuleks paigaldada istepinke ja prügiurne, tähistada looduse vaatamisväärsused õpperadadel.

Esile peaks tooma oosi geoloogilise ülesehituse ja selle kujunemisloo jääaja jõgedes; nõlvade erinevad kalded; suurte mõõtmatega ja omapärase kasvukujuga puud; sinilille kasvukohale iseloomuliku taimkatte; ürglooduse võtmetunnused vääriselupaigas.

Roela Põhikool peaks olema õnnelik sellisele looduse pärlile: sobib ju vallseljak ideaalselt koolimetsaks, sportimiseks, loodustundide läbiviimiseks, uurimistöödeks, õueõppeks igas aines.

Jalutamiseks ei ole vaja ülikorrastatud parki, palju põnevat näeb ka ürgse väljanägemisega loodusmetsas. Siin elavad isegi metskitsed, aasta ringi võime vaadelda erinevaid linde, sest linnud liiguvad meelsasti piki vallseljakut. Tervistav on männiku õhk, alati värske metsa lõhn, rahustav puude kohin ja lindude laul.

Loodusmetsa taastamiseks kulub mõni sajand, ürgmetsa taastada inimeste mõjualas on võimatu. Roela sürjamännik on looduse pärl, mille üle peaksime uhked olema. Asjatundmatu loodusmetsa kultuuristamine ja hooldamine toob kahju liigirikkusele.

Oma kodu-uurimistöös „Oos Roela kultuuripildis XX sajandil“ sain teda, kui tihedalt on läbi põimunud mägi ja kultuur Roelas ning pöörasin erilist tähelepanu looduskeskkonna ja inimkultuuri seoste lahtimõtestamisele. Sain teda, missugused väärtused peituvad oosis. Väärtused oleksid järgmised:

- Ajaloolis-kultuuriline – mäe hooldamine ja kaitsmine käsitleb endas sajanditepikkusi töötraditsioone, mis on tihedalt seotud rahvuskultuuriga.
- Kõrge esteetiline – mäe kui ka üksikute liikide (lilled, linnud, puud) tasandil.
- Rekreatiivne – väärtus puhkemaastikuna.
- Teaduslik – oosi geoloogiline kujunemislugu jääaja jõgedes.
- Hariduslik – keset küla asuv mägi on inimestele avatud ja kergesti juurdepääsetav ning tiheda seose tõttu kohaliku kultuurilooga siis loodushariduse andmiseks kui ka kultuuriloo õpetamiseks.

Seda tööd kirjutades sain teada palju uut oma kodukandist: oosi tekkelugu, legendid, suusarajad, mäed ja ehitused. Sain teada, kuidas Roela inimesed hindavad oma mäge, kuidas nad on hoidnud oma ürgmetsa-mäge.

Ka mina võin öelda, et Roela oos on vabaõhmuuseum.

Wrangell ja Roela

Paljud teavad, et Wrangell'i nime kannavad mäemassiiv Alaska kaguosas, saar Põhja-Jäämeres, üks linn ja indiaani suguharu Alaskal. 1999. a. 14. detsembril lisandus sellesse ritta üks Eesti kool – Roela Põhikool.

Admiral Ferdinand von Wrangell on meie kodupaiga suurkujuks ja seetõttu meie endine õpilane Karl Essi koostas temast kodu-uurimistöö 2001. aastal.

Ferdinand von Wrangell on öelnud, et oma elu kõige õnnelikumaks peab ta päevi, mida veetis Arktika tähistaeva all, kuid unustamatult kaunid on olnud päevad Roela mail perekonna ringis.

1829. aastal abiellus Ferdinand von Wrangell paruness Elisabeth Rossilloniga. Põlvnedes ema poolt von Tollide perekonnast, omandas ta 1840. aastal pärandi jagamisega Roela mõisa ja edaspidi ongi mõisa ajalugu seotud juba Wrangell'ite perekonnaga. Sellest alates veetis Elisabeth lastega kõik suved Roelas, hiljem jäi ka talveks. Ka Ferdinand veetis oma lühikesed puhkused seal, tundes alati suurt igatsust perekonna ja koduse Roela järele.

1849. a. jaanuaris läks Ferdinand von Wrangell erru ja lahkus Peterburgist perekonna juurde. Maadeurija sukeldus Roelas majandustegevusse ja hakkas uuesti õppima eesti keelt.

Kahe tütre kaotus, üks neljane, teine kahene, olid liiga rängad emale. Ferdinandi truu abikaasa tervis ütles üles. Elisabeth oli ustava ja armastavana oma mehe kõrval kõiki ta raskusi nurisemata jaganud ja lastele niipalju hellust kinkinud, kui seda ta elu võimaldas. 1852 halvenes ta tervis lõplikult, mistõttu koliti Tallinnasse. 31. märtsil 1854. a., kaks kuud enne nende hõbepulmi sulges Elisabeth igaveseks oma silmad. Ferdinand elas seda väga raskelt üle.

1854. a. Ferdinand 58-aastase kogenud mehena astus ta uuesti vene riigi teenistusse. Roela mõisa majandamine anti noore Schulmanni hoolde.

1864. a. lahkus Ferdinand teenistusest lõplikult ja asus elama Roelasse. Maadeurija viimased eluaastad möödusid laste ja lastelaste keskel Roelas. Siin tegeles ta palju ka oma märkmete ja päevikute korrastamise ja ka kirjutamisega.

Maadeurija suur soov oli veelkord külastada oma lapsepõlve kauneid paiku. Võrumaal Joosus, Nursis ja Võrus. See sai teoks 1870. a. aprillis poja Ferdinandi saatel. Pärast reisi lapsepõlvemaale kavatses ta veel pisut külmetusest kosuda venna peres ning siis taas tagasi jõuda Roelasse. Paraku jõudis ennem kohale kutse... ja ta sulges oma silmad igaveseks 25. mail 1870 Tartus. Ta maeti Viru-Jaagupi surnuaiale perekonna kalmistule armastatud abikaasa kõrvale. Keeruline elutee oli käidud. Tehtud oli rohkem, kui ühte ellu võiks mahtuda.

Mälestusi ja rahvapärimusi F. Wrangell'ist (H. Mägistelt)

Järgnevalt mälestusi Viru-Jaagupi 8-kl. kooli õpetaja Kaja Pohlaku (endine Udrik) vana-vanaisa Jüri Udriku mälestustest Ferdinand Wrangell'ist. Vanavanaisa mälestustest kuulis Helene Mägiste (Udrik) oma isalt Jaan Udrikult (1858-1949). Helene Mägiste andis isalt

kuuldud vanaisa mälestused kirjalikult edasi tütrele Kaja Pohlakule, kellelt ka järgnevad üleskirjutused pärit on.

Minu vanaisa Jüri Udrik ja vanaema Mai Udrik olid Roelas mõisateenijad. Peres oli 5 poega ja üks tütar.

Vanaisa töötas Roela mõisale kuuluvas tõrvavabrikus. Vanaema Mai oli hulk aastaid Ferdinand von Wrangell'i lastehoidjaks ja ammeks. Ka Ferdinand Wrangell'i mälestusteraamatus märgitakse „väikest Maid“. Hoidjaks oli ta olnud Wilhelmile ja tal oli endal samavanune tütar Ellu. Nii oli siis vanaema pidanud jooksmas ikka oma mõisatööst (st. lastehoidmisest) ka väikese tütre juurde moonakatemajja. Võib arvata, et oma lapsele jäi hoolt ja hellust väheseks, mõisniku poeg Wilutta (nii kutsuti teda koduselt, tegelikult selle nime oli andnud üks päriselanik Alaskalt, seal oli Wilhelm sündinud) kosus, aga väike Ellu suri mingisse nakkushaigusesse.

Mõisnikuproua Elisabeth Wrangell olnud kleenuke ja põdura tervisega. teenijarahvasse suhtunud ta küllaltki leebelt. Paruni lapsed olid minu vanaema väga armastanud ja hoidnud. Mai olnud kõlava lauluhäälega ja küllap ta ka admiralil lapsi äiutas magama eesti lauluga. Muide Mai purssinud lastega ikka saksa keelt ka, nii soovinud proua Elisabeth.

Mälestuseks kohusetruu teenimise eest kinkis Ferdinand Wrangell Maile hõbedase kaelakee Peeter I kujutava rahaga. See kaelakee oli meil säilinud 1945. aastani, kus ta kaduma läks koos meie evakueerimisega Narvast.

Minu isa Jaan Udrik oli peres vanim poeg ja temast sai juba noorukina Roela mõisa kutsar. Sealt siis ka minu isa mälestused Ferdinand von Wrangell'ist. Isa jutustas, et mõisahärra viibis Roelas harva, kuna ta viibis uurimisretkedel ja Peterburis. Esimene mälestus on mul ajast, kus isa oli väike poiss. Wrangell oli märganud kolme mõisateenija last, kes marjaaia juures mänginud ja aia tagant marjapõõsaid piilunud. Lahkelt kutsunud ta lapsed aeda marju sööma, mida lapsed ka õhinal tegid. Isa jutustas, et Roela mõisas olid ka Wrangell'i varustus – kibitka, narta, reisikasukad ja ka paar põhjapõtra. Ühel päeval aga viidud nimetatud asjad põllule ja põletati ära – põhjuseks oli siberi katku hirm, sest oli esinenud üksikuid haigusjuhte.

Kaasatoodud põtradega oli selline lugu: Wrangell ja naabermõisnik olid kihlveo sõlminud – Wrangell sõitis põhjapõtradel mööda põldu, naabermõisnik täkkudega suurel teel. Võitjaks oli tulnud Wrangell oma põhjapõtradel ja nartal.

Hästi mäletas isa ka Wrangell'i matuseid. Igale mõisateenijale oli antud 25 rubla. Kirstu Wrangell'i põrmuga kandnud mõisateenijad õlgadel kirikust Viru-Jaagupi kalmistule.

Kui vanaisa olnud veel noor kutsaripoiss ja tegelnud tallis hobustega, jooksid sinna väikesed tüdrukud (vana paruni pojatütred) talli juurde ja soovinud hobuseid silitada. Iga kord toonud nad kaasa magushaput leiba ja suhkrut (arvatavasti nii hobustele kui ka tallipoisile).

Ükskord märganud nad aga tallipoisil puust silgukarpi ja palunud leiba ja silku maitsta. Teisel päeval tulnud pereproua ja praganud. Öeldu kõlas nii: „Tallipoiss, sina ei tohi preilidele silku anda, sest pärast joovad nad ennast lõhki!“ Aga silgumaitsemine jätkus, sest arvatavasti hakkas see tahe talupojatoit neile meeldima.

Isa meenutas, et Roela mõisa ümbrus olnud väga korras ja ilus. Mõisas töötas kärner, kelle näpunäidete järgi istutati lilli, välismaise päritoluga puid ja põõsaid. Mäeveerudel olid kivist astmed, sest mõisapere olevat seal jalutanud.

1880. aastatel siirdus minu isa koos oma vanemate ja vendadega Narva. Nende äraminek oli toimunud vastu mõisniku tahtmist, aga noored mehed lootsid leida paremaid elutingimusi ja tasuvamat tööd.

Kogu pere leidiski tööd Narva Kreenholmi Manufaktuuris.

Minu isa Jaan Udrik suri 1949. a. kõrges vanuses 91.

Mittetulundusühingud Roelas 1999-2005

Laura Sikk koostas selle kodu-uurimistöö 2006. a. ja ta esitas konverentsil oma tööst kokkuvõtte.

Mittetulundussektor on loomult sotsiaalne ehk ühiskondlik ja mis pole suunatud kasumi saamisele ega võimu teostamisele.

Töö eesmärgiks oli teada saada, millised mittetulundusühingud tegutsevad Roelas ja missugused on nende eesmärgid ning ülesanded, anda ülevaade nende tegevustest.

Uurimistöö põhineb kirjalikel mälestustel, ajakirjanduses ilmunud artiklitel ja raamatutes avaldatud andmetel.

Roelas on kaheksa mittetulundusühingut:

- Roela Rahva Maja
- Roela Noortemaja
- Roela maanaisteselts „Mai“
- MTÜ Johanna
- MTÜ Roela kodukant
- Spordiselts Roela
- Ratsaspordi klubi
- Korterühistud

Järgnevalt tutvustan neid kõiki lähemalt.

Roela Rahva Maja avati 26. detsembril 1969. aastal, aga MTÜ sai ta alles 1997. aastal. Roela Rahva Maja on pidevalt tegelenud projektide koostamisega nagu näiteks „Et kodud ei tühjeneks“, „Elav muusika meie kodus“, „Terves kehas terve vaim“ ja „Ühiselt suudame“.

Roela Rahva Majal on ka hea koostöö kohaliku põhikooliga.

Roela Rahva Majas tegutseb ka palju ringe, need on:

- Segakoor
- Memmede rahvatantsurühm
- Naisrahvatantsurühm
- Naiskvartett
- Kõhutantsijad
- Võistlustantsijad
- Naisduett
- Eakate karaktertants

Aga toimub ka põnevaid üritusi: Tantsutrallam, Roela Rulett, Roela open, Viru memme ja Viru taadi valimine, Naljapäev „Aina naera“ jne.

2002. aastal sai vabariikliku tänukirja MTÜ Roela Rahva Maja, kes näidanud ennast stabiilse ja usaldusväärseks. Kultuurikapital tunnistas Reet Alavere Järjepidevuse auhinna laureaadiks aastal 2005.

Roela noortemaja

Roela noortemaja on lastele kui teine kodu.

Maja avati 1999. aastal, esialgne noortemaja juhataja oli Enda Heinsaar, aga nüüd on selle temalt üle võtnud Maire Eigi.

See on koht, kus saab sõpradega kohtuda. See on koht, kus saab sõpradega koos muusikat kuulata. See on koht, kuhu noor ei pea minema. See on koht, kuhu ta võib minna, kui noortel parasjagu aega ja tahtmist on. See on koht, kus noor võib lahkuda talle sobival ajal. See on teine keskkond. Õhtuti kodunt välja minnes on siht silme ees – lähen „noortekasse“.

Noortemaja üritused aastatel 2002-2005.

On käidud ekskursioonidel Lõuna-Eestis, Ida-Virumaal, Lätis, Lahemaal ja Saaremaal. On külastatud muuseume Tartus ja Tallinnas, näitusi, kino ja teatri etendusi, kohtunud erinevate piirkondade noortega ning tehtud muud põnevat nagu bowlingu mäng ja uisutamine.

On korraldatud toiduvalmistamis-, lilleseade, kangakudumis-, esmaabi, seltskonnatantsu ja etiketikursusi. Loengud seksuaalkasvatusest ja narkoloogiast, ning kohtumised huvitavate inimestega.

Roela maanaisteselts „Mai“

Roelas tegutseb Maanaiste selts „Mai“ 1998. aasta kevadest.

Seltsi asustajateks on: Ene Moor, Ivi Lepik, Silvi Kuusk, Reet Naarits, Enda Heinsaar, Liia Ling, Milvi Uuetalu.

Selts tegeleb käsitööga.

Tänu endise käsitööõpetaja Liia Lingi aktiivsusele loodigi maanaisteselts „Mai“.

Mittetulundusühing Johanna

MTÜ Johanna tegevuse eesmärk on Vinni valla puuetega inimeste elu arendamine.

Asutaja liikmed on: Ülle Allika, Aili Taal, Õie Saluvee.

Vinni valla puuetega inimeste ja nende perede ettevõtmised 1998-2005.

- Teraapiad puuetega lastele
- Tallinna loomaaia külastusekursioon
- Keila ja Jägala joal jalutamine
- Laevasõit Tartu Emajõel

- Tootsi kooli koolitunnis osalemine
- Otepää külastus
- Ekskursioon Kihnu saarele
- Anomaalse Kirna mõisa külastamine
- Tori hobusekasvatuses hobustega sõitmine
- Pikniku korraldamine looduskaunites kohtades
- Ida-Virumaa avastamine kahel aastal
- Eesti kaunite mõisatega tutvumine
- Haapsaluga tutvumine
- Eesti erinevates meredes ja järvedes suplemine
- Vinni valla ujula kasutamine
- Lääne-Virumaaga tutvumine
- Osalemine kahel aastal üle-eestilises laagris Noarootsis
- Koostöös Lääne-Virumaa ühinguga „Käsi käes“ Tartu Aura veepargi külastamine
- Tutvumine Campbelli ja maarja küladega
- Astangu Toimetulekukeskusega tutvumine
- Johanna liikme osalemine Saksamaal puuetega noorte laagris.

MTÜ Roela Kodukant

Roela kodukant on asutatud 20. oktoobril 2004. aastal Roelas.

Roela kodukandil on oma logo. Logo autoriks on Roela Põhikooli vilistlane Getter Taurafeldt. Roela kodukant on korraldanud igasuguseid põnevaid üritusi nagu näiteks kümne küla päev, käsitöönäitus-laad ja roheline maakonnaõhtu jne.

Juhatuse liikmeteks on Ade Murumägi, Virge Taurafeldt, Merike Otsa, Aare Vallistu, Tõnis Nurk, Eldur Lepik ja juhatuse esimeheks Aili Taal.

Roela Spordiselts

Seltsi eesmärk on:

- Laste ja täiskasvanute vaba aja sisustamine
- Spordialase tegevuse arendamine ja spordiürituste korraldamine
- Heategevuslike ürituste läbiviimine

Juhatuse liikmeteks on:

- Eldur Lepik (juhatuse esimees)
- Tarmo Alavere
- Reet Alavere
- Jaan Neelokse
- Tarmo Kärsti

Spordiselts on asustatud 21. septembril 2000. a.

Projekt „Terves kehas terve vaim“ raames on toimunud järgmised tegevused:

- Hüppe- ja mänguväljakute korrastamine
- Suusapäevad
- Siseturniirid
- Suusaraja ehitus
- Jalgpalliväljakute remont, sõpruskohtumised
- Tervisepäevad
- Valla spordipäev
- Kogupere spordipäev

Projekti senine käik on tõestanud igati selle vajalikkust:

- Kogu paikkonna spordielu on hoogustunud, paranenud võimalused
- On leitud uued võimalused elanike huvide mitmekülgselt arendamiseks
- Tunduvalt on vähenenud noorte kuritegevus, ilmneb laste ja noorte aktiivne osalemine ühisüritustel

MTÜ Virumaa ratsaspordiklubi

Ratsaspordiklubi registreeriti aastal 2002. Klubi asub Roelas. See klubi on tänaseni ainuke ratsaspordiklubi, mis tegutseb Virumaal.

Klubi ülesandeks on toetada ja populariseerida ratsasporti Virumaal.

Klubil on liikmeid kuus, kolm juuniorit ja kolm seeniorit. Klubi juhatuse esimees on Mait Jaanson. Roelas on toimunud üle-eestilised ja piirkondlikud võistlused aastal 2004. Järgnevad võistlused toimusid 2006. aastal. Vinni vallast on ratsaspordi huvilised peamiselt tüdrukud, nad on juuniorite maakonna parimad. Klubil endal ei ole hobuseid, neid nad rendivad.

Vinni vald toetab MTÜ Virumaa ratsaspordiklubi. Mait Jaanson lõpetab oma jutu sõnadega: „MTÜ Virumaa ratsaspordiklubi on praegu oma ajast ees“.

Korteriühistud

Korteriühistud tegelevad elamute remondi ja ümbruse korrashoiuga.

Roela piirkonnas on üheksa korteriühistut: Roela Männiku, Roela Rida, Teeääre, Roela Sireli, Roela Järve, Roela Mets, Roela Pihlaka, Lepiku Rida, Saara. Kodanike ühistegevus mängib olulist osa selles, millised väärtused, traditsioonid ja käitumisviisid ühiskonnas levivad. Niimoodi täidavadki Roela inimesed kultuurikandja rolli.